

DOI 10.31558/2519-2949.2018.3.3

УДК 328.123(432)(091)"2010/2014"

**Бусленко В. В., Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки**

ПАРЛАМЕНТСЬКА ОПОЗИЦІЯ ТА УРЯД В СЛОВАЧЧИНІ В 2010–2014 рр.

З'ясовано природу і характер взаємодії між парламентською опозицією та урядом в Словаччині в період з 2010 по 2014 рр. у контексті протікання суспільно-політичних процесів. Простежено зміну політичної поведінки парламентської опозиції до та після дострокових парламентських виборів 2012 р.

Прихід у 2010 р. до влади опозиції засвідчив, що в партійній системі Словаччини діяла реальна міжпартійна політична конкуренція і змагальність. При цьому партії стали чіткіше виражати своє відношення до влади, а їх дії стали більш прогнозованими. Нову урядову коаліцію, як правило, формували партії, між якими під час виборів спостерігалось зближення позицій та подібність програмових положень стосовно політики уряду. Вона включала в себе також нові опозиційні політичні партії, з якими було налагоджено зв'язки ще до виборів і які водночас мали схожі критичні позиції стосовно соціально-економічної політики попереднього уряду, стану якості демократії.

Поступово в країні вималюувалась нова міжпартійна модель взаємодії між парламентською та позапарламентською опозицією, яка з електорального періоду переносилась на міжелекторальний. Такий характер взаємодії між представниками політичної опозиції робив їх стійкішими і дозволяв чіткіше окреслити дисконтинуацію між політичними силами в розрізі «провладні – опозиційні». Узгоджені під час виборів дії робили більш прогнозовану поведінку між політичними партнерами в статусі провладних. Належність в минулому до опозиційного табору унеможливило між ними будь-які коаліційні угоди з Smer-SD. Із появою партій підприємницького типу конкуренція між провладними та опозиційними партіями перейшла в стадію технологічну, вносячи корективи в традиційну лінію поділу на «ліві-праві».

Ключові слова: Словаччина, уряд, влада, парламентська опозиція, політика.

Одним із важливих критеріїв демократичності політичного режиму в країні є, безумовно, характер взаємодії між провладними партіями та парламентською опозицією. Йдеться, насамперед, про можливість здійснювати опозицією контролюючу функцію у встановлених правових рамках та формувати альтернативну політику як неодмінну умову модернізації країни. Інституціоналізація парламентської опозиції, її статус та повноваження є досить вагомими в системі механізмів розподілу політичної влади. Дослідження взаємостосунків між урядом та парламентською опозицією актуалізуються в силу того, що їх характер і динаміка впливають на стабільність виконавчої влади, визначають контури міжпартійної конкуренції.

Метою статті є з'ясування специфіки взаємодії між парламентською опозицією та урядом в Словаччині в період з 2010 по 2014 рр. у контексті перебігу суспільно-політичних процесів. Хронологічні рамки дослідження дозволяють простежити зміни у політичній поведінці парламентської опозиції до і після дострокових парламентських виборів 2012 р.

Проблема налагодження гармонійних стосунків між урядом та парламентською опозицією ще не стали предметом спеціальних політологічних досліджень. Разом з тим, у низці публікацій словацькі вчені частково розкривають суспільно-політичні умови формування політичної опозиції. Йдеться, насамперед, про праці Д. Лешки [2], Д. Малової, П. Учня [3; 4; 5]. Аналізу нових тенденцій в партійній системі країни присвятив свою статтю Ю. Марушак [6]. Дослідник аргументовано довів і узагальнив причини появи партій підприємницького типу та їх опозиційну суб'єктність особливо в міжелекторальний період. Характер взаємовідносин між політичними опонентами в парламенті висвітлено в працях Г. Месежнікова [7; 8]. Питання формування провладних та опозиційних середовищ під час виборчих кампаній розкрито в праці С. Шомоланія [9]. Загалом в роботах словацьких вчених парламентська опозиція часто не розглядається як окремий політичний інститут, не конкретизується модель її взаємодії з урядом в часовій динаміці.

У Словаччині після приходу в 1998 р. до влади опозиції питання характеру політичного режиму і традиційних розбіжностей, що стосувалися словацького націоналізму та відношення

до національних меншин, дещо втратили свою первинну гостроту. Поступово контури міжпартійної конкуренції почали визначати підходи щодо напрямів і методів проведення реформ у різних галузях. Саме навколо них сформувалися провладний та опозиційний табори, які перманентно змінювали один одного. З одного боку, потужний блок утворили Словацька демократична християнська спілка (SDKÚ), Християнсько-демократичний рух (KDH), Партія угорської коаліції (SMK). З іншого боку, йому опонували урядові коаліції, сформовані навколо Руху за демократичну Словаччину (HZDS) а пізніше Смер-Соціальна демократія (Smer), Народної партії – Рух за демократичну Словаччину (L'S-HZDS), Словацька національна партія (SNS).

В цих умовах для інших, менш впливових партій, важливо було чіткіше визначитись в сформованій системі опонуючих блоків та зробити відповідну «прив'язку» в системі координат «провладні – опозиційні» партії. Така практика самоідентифікації була характерною для більшості політичних сил. Єдиним випадком, коли партії надавали періодично підтримку і уряду і опозиції були KDH і Партія демократичної лівиці (SDL'). Вони проявляли лояльність до урядових рішень і дій так як їх представники в певний період займали там різні посади. У той же час депутати від зазначених партій періодично голосували за законопроекти, подані парламентською опозицією. Мінливість в політичній поведінці добре ілюструє той факт, що в 1990–1992 рр. KDH мала проурядовий статус, а SDL' – опозиційний. Проте в 1994 та 1998–2002 рр. вони вже стали частиною спільних урядових коаліцій.

Характерно, що розрив між провладними та опозиційними таборами не проходив традиційною віссю розмежування «ліві-праві», як це зазвичай склалося в інших країнах Вишеградської групи. Однією з причин цього стали раціональні підходи партійного керівництва до формування коаліцій. Високий рівень фракціоналізації парламенту фактично унеможлилював появу широких коаліцій, натомість сприяв виникненню мінімально виграшних коаліцій. У силу того, що під час їх утворення бралася до уваги, насамперед, чисельність фракцій, то ідеологічна сумісність партій не відіграла роль домінуючого інтеграційного чинника. У результаті, як в провладну більшість, так і в парламентську опозицію, входили різні за назвою політичні партії зі схожою ідеологічною складовою та, відповідно, електоральною базою. З огляду на те, що парламентська діяльність тісно пов'язана з підготовкою до нових парламентських виборів, то прив'язка до своїх союзників унеможлилювала перехід партій у табір опонентів. Це апіорі перешкоджало формуванню урядових коаліцій за ідеологічною ознакою. Така ситуація створювала оптимальні умови для появи при владі партій з досвідом урядування. Це, в свою чергу, закріплювало стабільне функціонування інституту парламентаризму.

Виборча кампанія 2010 р. проходила на фоні більш чіткого розподілу між провладними та опозиційними партіями. Останнє зумовлено тим, що попередня парламентська коаліція, яка складалася з лівоцентристської Smer-SD, ультраправої SNS і правої L'S-HZDS здійснювала політику несумісну з принципами ліберальної демократії. Її реалізацію, на думку словацького вченого Г. Месежнікова, спрямовано на «послаблення механізмів контролю виконавчої влади, тотальну маргіналізацію і делегітимізацію парламентської опозиції, порушення принципу рівності перед законом» [7, с. 61]. Дефіцит демократії поглиблювала світова економічна криза, яка не минула й Словаччину. Уряд Р. Фіцко не зумів впоратися з її негативними наслідками. Як результат – підвищення дефіциту бюджету з 1,9 % ВВП в 2007 р. до 7,8 % в 2010 р. [3, с. 1123]. Тому опозиційні правоцентристські партії SDKÚ-DS і KDH разом з новоствореними «Свобода і солідарність» (SaS) та Партією угорської меншини (Most-Híd) намагалися максимально скоригувати передвиборні програми і наблизити їх до базової теми виборчої кампанії. Основними гаслами опозиції стали звинувачення уряду в неспроможності впоратися з наслідками глобального економічного спаду в країні та в поширенні таких негативних явищ як клієнтелізм та корупція. Зокрема, KDH на парламентських виборах 2006 р. ставила основний акцент на моральних та культурно-духовних цінностях, а вже в рамках кампанії 2010 р. намагалася поєднати консервативні та ліберальні цінності, критикуючи уряд за корупцію та неефективне управління економікою. Подібним чином діяла й Most-Híd. Окрім зосередження на питаннях забезпечення прав угорської меншини, її передвиборча риторика, в плані критики уряду, була досить близькою до інших опозиційних сил.

Новостворена технократична за своїм характером, SaS, побудовувала свою передвиборчу програму з акцентом на антикорупційній тематиці. Вона намагалася позиціонувати себе як ліберальна партія, не дозволяючи «старим» компартійним працівникам і співпрацівникам таємної поліції ставати її членами. SaS отримала значну підтримку серед молоді, особливо серед тих, хто

вперше прийшов проголосувати. Задля швидкої мобілізації своїх прихильників активно використовувалося он-лайн спілкування через соціальні мережі. Одним з результатів таких віртуальних контактів стало залучення молоді до формування електронної петиції щодо проведення референдуму.

Результати виборів продемонстрували фактичну перемогу Smer-SD, яка здобула найбільшу підтримку виборців (34,8 %). Однак їй так і не вдалося згрупувати навколо себе коаліцію більшості. Це істотно змінило партійну конфігурацію уряду, який сформувався на основі правоцентристського блоку. До нього увійшли SDKÚ-DS, KDH, SaS і Most-Híd. Це була мінімально виграшна коаліція, яка мала незначну чисельну перевагу (79:71) над сильною та помірно інтегрованою опозицією, сформованою навколо лівоцентристської Smer-SD та правої SNS [9, с. 11]. Характерно, що нова коаліція створювалася не як результат суто раціоналістичного підходу з залученням нових ситуативних учасників, як це було в 2002 р. У 2010 р. при її формуванні бралася до уваги близькість програмових положень партій в соціально-економічній площині [8, с. 63]. На початку липня Прем'єр-міністр Р. Фіцо подав у відставку і Президент І. Гашпарович призначив на цю посаду І. Радикову (SDKÚ-DS). Передача виконавчої влади здійснювалась у порядку, встановленому Конституцією, без перешкод функціонуванню виконавчим органам. Розподіл керівних посад в парламентських комітетах відповідав умовам угоди між правлячою коаліцією та опозицією на основі пропорційного представництва.

Після ротації влади нова правляча коаліція почала урядування, яке характеризувалося взаємною співпрацею та повагою до конституційних законів і балансів. Уряд прийняв ряд законодавчих та адміністративних заходів, спрямованих на зміцнення відкритості інституційної системи [7, с. 505].

У той же час, в дихотомії «уряд – парламентська опозиція» стали простежуватися тенденції, які зробили ці відносини дещо розмитими і непрозорими. Йдеться про більш помітний вплив бізнесу на політику, що проявлявся в посиленні політичної суб'єктності технологічних за своєю природою партій. Їх створювали безпосередньо бізнесмени або лідери, котрі отримували від них фінансування. До виборів такі бізнес-партії, як правило, займали критичну, по відношенню до уряду, позицію. Таку опозиційність теж можна вважати технологічним прийомом, використання якого підвищувало ефективність мобілізації розчарованого діяльністю уряду електорату. Прихід до влади нових політичних партій у вигляді індивідуальних проектів можна пояснити «втомлюваністю» виборців від постійної ротації влади, розчаруванням від невисокої ефективності урядової діяльності та пошуком «нових облич» в політиці.

Після входження до парламенту бізнес-партії намагаються увійти не до опозиції, а до складу парламентської більшості. Це дозволяє їм лідерам максимально компенсувати понесені під час виборчої кампанії фінансові витрати і бути представленими в уряді. Ідеологія для подібних партій відігравала другорядну роль і залишалась ефективним засобом приходу до влади. За своєю характеристикою це були партії лідерського типу. Такі структури фактично не потребували внутрішньопартійної демократії так як програмними документами не передбачалися механізми ротації в керівних структурах партії, а призначення на посади ставало реальною практикою. Ці партії не були вкоріненими в громадянські суспільні організації або соціальні рухи. Прикладом бізнес-партії є SaS. Вона була утворена в 2009 році Р. Суліком – колишнім власником середнього підприємства «Fax & Sory», який до того часу не проявляв значну активність в політичному житті. Окрім нього, партію фінансували ще три середні підприємці. Вони не були зацікавлені в розширенні членства. Так в 2009 р. партія нараховувала 100 членів, а в листопаді 2016 р. її чисельність зросла до 170. Як слушно зазначає словацький вчений Ю. Марушяк, «успіх на парламентських виборах та навіть участь в уряді не спонукає ці партії створювати територіальні структури або вдосконалювати механізми внутрішньої демократії» [6, с. 179]. На відміну від Smer та Most-Híd, які активно здійснювали організаційну розбудову як на загальнонаціональному так і на регіональному рівнях, SaS істотно не була зацікавлена в цьому.

Після парламентських виборів 2010 р. в Словаччині утворилася нова конфігурація партійної системи, яка включала в себе потужну Smer-SD, дві середні партії (SDKÚ-DS і SaS) і три менші партії (KDH, Most-Híd і SNS). В даний період «в країні залишався розділ партійної системи на два блоки з різним характером: блок національно-популістських партій, до якого входили Smer-SD і SNS і блок програмових партій, які утворювали SDKÚ-DS, SaS, KDH та Most-Híd [8, с. 68]. Ця роздільна лінія істотною мірою впливала на природу міжпартійних відносин, включаючи використовувані стратегії коаліції, а також доступ партії до влади, їх політичний стиль та прихильність до певного типу політичної культури.

Домінуючою конфліктною лінією між цими партіями стали різні підходи до соціально-економічного розвитку країни. У своїй специфічній формі вони полягали у пошуку виходів з економічної кризи та стимулів для економічного зростання з мінімізацією ризиків зниження рівня життя та соціального захисту громадян. У той же час, згадана роздільна лінія набула конкретного виміру у відносинах політичних партій до Європейського Союзу. Зокрема у вимогах ЄС щодо збалансованого бюджету країн, дефіцит якого не повинен перевищувати 3 % ВВП, а зовнішній борг міг досягати максимум 60 % ВВП [2, с. 85]. У той же час ЄС з метою виходу із кризи пропонував поглибити інтеграцію, сформувати фіскальний та банківський союзи. Так пропонувалося створення спеціальної структури – Європейського механізму стабільності (ESM), який замінював тимчасовий Європейський фонд фінансової стабільності (EFSF), котрий створено у червні 2010 р. як механізм врегулювання кризових ситуацій країнами-членами зони євро. Нова фінансова інституція вимагала, щоб країни Єврозони зібрали 80 млрд євро готівкою та надавали гарантії для кредитів на загальну суму 500 млрд євро.

З приводу такої фінансової політики ЄС, та, зокрема, діяльності EFSF, у жовтні 2011 р. в уряді І. Радічової виникли внутрішньокоаліційні незгоди. В самій коаліції з'явилася внутрішня опозиція. До цієї структури, а відтак і до самої фінансової політики ЄС, був критично налаштований SaS як один з коаліційних партнерів. Тому Прем'єр-міністр І. Радічова та SDKÚ-DS пов'язували голосування щодо EFSF як впевненість в уряді та наявність достатньої підтримки в парламенті його економічної політики. І. Радічова сприймала відмову від фінансової схеми запропонованої ЄС як загрозу європейській єдиній валюті і сподівалася примусити SaS змінити свою позицію для виживання уряду [4, с. 208].

Разом з SaS утрималася від голосування і, фактично відмовила в підтримці, головна опозиційна сила – Smer-SD. Відповідно три правлячі партії не мали достатньої кількості голосів щоб виграти голосування щодо довіри уряду. Проте для опозиційної Smer-SD відмова у голосуванні була швидше вигідним тактичним ходом. Коли в жовтні 2011 р. уряд І. Радічової буде відправлений у відставку, партія швидко запропонувала підтримати EFSF в обмін на позачергові вибори. Цей законопроект був підтриманий партією вже через два дні після його провалу [4, с. 208]. Тут ми бачимо складні механізми взаємодії між внутрішньоурядовою опозицією та парламентською її формою. Цей тимчасовий союз був вигідний, насамперед для Smer-SD, яка отримувала шанс виграти вибори та очолити уряд.

10 березня 2012 р. Smer-SD здобула переконливу перемогу на дострокових парламентських виборах, отримавши 83 місць в парламенті з 150. Залучившись підтримкою лівих виборців партія домоглася підтримки 44,4 % частки голосів виборців. При цьому рівень виборчої фреквенції становив 59 % [1]. Це дозволило Smer-SD сформувати однопартійний уряд на чолі з Р. Фіцо.

Прихід партії до влади не випадковий. На фоні інших структур з досить низьким рівнем організаційної розбудови, Smer-SD вдалося створити розгалужену мережу на трьох територіальних рівнях – національному, регіональному та окружному. Географія поширення партії відображала політичні та адміністративні регіони країни. Лише на півдні Словаччини, де чисельно переважали етнічні угорці, вона діяла менш активно [5, с. 6]. Успіх Smer-SD у значній мірі залежав від високого рівня централізації, що дозволяло при мінімальному рівні партійної демократії уникнути внутрішньої опозиції та фракціоналізації. Так, членство у Виконавчій раді, яка концентрувала основні повноваження щодо внутрішнього партійного життя партії, збігалося в значній мірі з групою членів-засновників Smer-SD. Це партія лідерського типу згурпована навколо харизматичного Р. Фіцко. Він здійснює безпосередній контроль над територіальними партійними підрозділами, включаючи відбір кандидатів на вибори різних рівнів.

Smer-SD виявилася дуже ефективною у залученні нових виборців за рахунок ефекту «файлу Горили» – документу, який просочився в пресу і опосередковано вказував на високий рівень політичної корупції під час останнього уряду М. Дзурінди у 2005–2006 рр. Оприлюднення цього документу призвело до масових політичних протестів в грудні 2011 р. При цьому партія провела потужну виборчу кампанію, яка фокусувалася на критиці правоцентристських партій через брак компетенції в уряді та низьку спроможність піклуватися про соціально незахищені суспільні верстви.

Однопартійний уряд мав досить слабку і роздроблену парламентську опозицію. Перешкодою для її об'єднання та реалізації контрольних функцій стала правляча Smer-SD, яка, маючи абсолютну більшість голосів в парламенті, постійно відкрито намагалася її послабити. Останнє, зокрема, проявлялося в порушенні процедурних процесів через нехтування законними вимогами опозиційних депутатів. Роздробленість опозиції та досить потужні позиції Smer-SD можна пояснити розстановкою

суспільно-політичних сил. На той час партійна система Словаччини залишалася попри відкритість досить фрагментованою. Домінуюча на лівому фланзі партійного спектру Smer-SD, фактично не стикалася з реальною конкуренцією зліва. Серед правоцентристських партій спостерігалася відсутність потужних структур. Партія М. Дзурінди SDKU-DS поступово втрачала своїх депутатів в парламенті, частина з яких виходила з її лав або змінювала партійну приналежність. Процес відбувався на фоні посилення впливу Мережі (Siet), заснованої колишнім членом КДН Р. Прохазкою. Під час президентських виборів 2014 року він став третім найуспішнішим кандидатом, набравши 21 % голосів у першому турі. Деякі уламки від «старих» правоцентристських партій сприяли появі нових індивідуальних проектів (Nova, Chance, SKOK). За рахунок підприємницьких партій відбулося зростання рівня фрагментації правоцентристського табору.

Тенденція до створення бізнес-партій з часом стала домінуючою в партійній системі Словаччини. У 2012 р. до парламенту увійшла партія «Звичайні люди та незалежні особистості» (OLaNO) під керівництвом бізнесмена І. Матовича. В цей час також діяла праворадикальна партія «Котлеба – Народна партія «Наша Словаччина» під керівництвом бізнесмена та мільйонера Б. Коллара.

Інституційна нестійкість партій при високій електоральній волативності змушувала й «стандартні» партії запозичувати нові виборчі технології в бізнес-партій в силу їх значної конкурентоспроможності. Підвищення електоральної підтримки партій, які керувалися моделлю «бізнес-фірми», а також проникнення практики підприємницької діяльності в діяльність інших політичних партій, спровокувало нові політичні конфлікти в Словаччині. Напередодні парламентських виборів у березні 2016 р. представники правлячої партії Smer, як і спікер Національної ради Словацької Республіки П. Пеллегрині, інтерпретували ці тенденції як конфлікт між «стандартними» та «нестандартними» політичними партіями [6, с. 194].

Однак на той час в партійній системі Словаччини домінуючими залишалися все ж партії з розгалуженою організаційною структурою та чітко окресленою ідеологією. «Бізнес-партії» а також підприємницькі партії, не маючи чіткої ідеологічної позиції та стабільної електоральної бази, в пошуках прихильності нових виборців змушені були шукати нові вигідні політичні союзи з сильнішими традиційними партіями.

Отже, прихід до влади позапарламентської опозиції в 2010 р. свідчило, що в партійній системі Словаччини діяла реальна міжпартійна політична конкуренція та змагальність. При цьому партії стали чіткіше виражати своє відношення до влади а їх дії стали більш прогнозованими. Нову урядову коаліцію, як правило, формували партії, між якими під час виборів спостерігалася зближення позицій та подібність програмових положень стосовно уряду. Коаліція включала в себе також нові опозиційні політичні партії, з якими були налагоджені зв'язки ще до виборів і які мали схожі критичні позиції стосовно соціально-економічної політики попереднього уряду, стану якості демократії.

Поступово в країні вималювалась нова міжпартійна модель взаємодії між парламентською та позапарламентською опозицією, яка з електорального періоду переносилась на міжелекторальний. Такий характер взаємодії між представниками політичної опозиції робив їх стійкішими і дозволяв чіткіше окреслити дисконтинуацію між політичними силами в розрізі «провладні – опозиційні». Узгоджені під час виборів дії робили більш прогнозовану поведінку між політичними партнерами в статусі провладних. Належність в минулому до опозиційного табору унеможлилювало між ними будь-які коаліційні угоди з Smer-SD. Із появою партій підприємницького типу конкуренція між провладними та опозиційними партіями перейшла в стадію технологічну, вносячи корективи в традиційну лінію поділу на «ліві-праві».

Бібліографічний список:

1. BTI 2016 Slovakia Country Report [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.bti-project.org/fileadmin/files/BTI/Downloads/Reports/2016/pdf/BTI_2016_Slovakia.pdf
2. Leška D. Hlavné etapy formovania systému politických strán na Slovensku po roku 1989 / D. Leška // Sociológia. – 2013. – No 45. – č. 1. – S. 71–88.
3. Malová D. Slovakia / D. Malová , P. Učeň // European Journal of Political Research. – 2011., No 50. – P. 1118–1129.
4. Malová D. Slovakia / D. Malová , P. Učeň // European Journal of Political Research. – 2013. – No 52. – P. 208–216.
5. Malova D. Strengthening Social Democracy in the Visegrad Countries. Limits and Challenges Faced by Smer-SD, January 2017 / D. Malova [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/prag/13130.pdf>

6. Marušiak J. Political Entrepreneurs as a Challenge for the Party System in Slovakia / J. Marušiak // Politologický časopis. Czech Journal of Political Science. – 2017. – No 2. – P. 179–200.

7. Mesežnikov G. Slovakia / G. Mesežnikov, M. Kollár, M. Vašečka // The World Bank, World Development Indicators, 2011. – P. 500–506.

8. Mesežnikov G. Parlamentné voľby 2010 a vývoj systému politických strán / G. Mesežnikov // Slovenské voľby 2010. Šanca na zmenu. – Inštitút pre verejné otázky, Bratislava. – 2011. – P. 59–79.

9. Szomolányi S. Slobodné voľby v strednej Európe po dvadsiatich rokoch: čo vypovedajú o stave a perspektívach demokracie? / S. Szomolányi // Slovenské voľby 2010. Šanca na zmenu. – Inštitút pre verejné otázky, Bratislava. – 2011. – P. 9–25.

Buslenko V. V. Parliamentary opposition and government in Slovakia in 2010-2014

It was examined the nature and character of the interaction between the government and parliamentary opposition in Slovakia in the period from 2010 till 2014 in the context of the flow of social and political processes. A change in the political behavior of the parliamentary opposition before and after the early parliamentary elections of 2012 was traced.

The arrival in 2010 to power of the opposition showed that in the party system of Slovakia there was a real inter-party political competition and contested action. At the same time, the parties began to more clearly express their attitude to power, and their actions became more predictable. The new government coalition, as a rule, was formed by parties between which during the elections there were convergence of positions and similarity of program statements on the government policy. It also included new opposition political parties with which ties were established prior to the election, which, at the same time, had similar critical positions towards the socioeconomic policies of the previous government and the quality of democracy.

Gradually, a new inter-party model of interaction between the parliamentary and extra-parliamentary opposition appeared in the country, which starting from the electoral period was transferred to the inter-electoral one. This kind of interaction between the representatives of the political opposition made them more stable and allowed to more clearly outline the discontinuation between the political forces in the context of “pro-government – opposition”. Agreed actions during the elections made behavior between political partners more predictable in the status of pro-governmental. Belonging to the opposition camp in the past made impossible any coalition agreements between them with Smer-SD.

With the advent of parties of entrepreneurial type, competition between the pro-government and opposition parties went into the technological stage, introducing corrections into the traditional line of division of “left – right”.

Key words: Slovakia, government, power, parliamentary opposition, politics.